نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هشتم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳، صفحات ۱۳۳ تا ۱۳۸

مروری

استعاره‌های سلامت در ادبیات و رسانه معاصر

فرشید عابدی[۱]، مریم خیام‌زاده[۲]، محمد رضایی‌پور[*۳]

۱. استاد گروه بیماری‌های عفونی، مرکز تحقیقات سلامت سالمندان، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران
۲. استادیار، متخصص پزشکی اجتماعی، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران
۳. *نویسنده مسئول: دانش‌آموخته زبان‌شناسی همگانی، rezaeipourmohammad9@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۱

چکیده

زمینه و هدف: امروزه از استعاره‌های مفهومی، برای تبدیل موضوعات انتزاعی و پیچیده به مطالبی با مفاهیم عینی و ملموس که انسان به طور روزمره با آن سروکار دارد، استفاده می‌شود. در علوم پزشکی استفاده از استعاره‌های مفهومی می‌تواند به ارتباط بین پزشک، بیمار و خانواده‌های ایشان و در حوزه سیاست‌گذاری‌های مربوط به این علوم کمک کند.

روش: این مطالعه مروری و روش کتابخانه‌ای است که برای گردآوری مطالب از پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و بین‌المللی با استفاده از کلیدواژه های مرتبط استفاده شد.

یافته‌ها: استعاره مفهومی در تمام زندگی روزمره انسان جاری است؛ چراکه حوزه‌های زبان و عمل انسان، استعاری هستند. طرحواره‌های تصوری به صورت پل ارتباطی امکان برقراری ارتباط میان تجربه‌های فیزیکی انسان با حوزه شناختی پیچیده‌تر مثل زبان را فراهم می‌آورند. پیکره، مجموعه‌ای از متون نوشتاری یا گفتاری آوا نویسی‌شده است که بتوان آن را برای تحلیل‌ها و توصیف‌های زبانی به کار برد. استفاده از پیکره‌ها در مطالعه این مفاهیم، جنبه‌های سازوکار ذهنی انسان را به خوبی نشان می‌دهند. از استعاره‌های مفهومی در بیان بیماری‌های کرونا و سرطان استفاده شده و پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است.

نتیجه‌گیری: در این پژوهش به مطالعه و تحلیل اطلاعات ارائه‌شده در مقاله‌هایی با کلید واژه‌های «استعاره» و «بیماری» پرداخته شد و بررسی پیکره بنیاد اخبار و مقاله‌های مربوط به بیماری‌هایی چون سرطان و کووید-۱۹ تحلیل استعاره های موجود در آن‌ها صورت گرفت.

کلیدواژه‌ها: استعاره، بیماری، سلامتی، زبان‌شناسی

مقدمه

یکی از پیچیده‌ترین مفاهیمی که بشر روزانه با آن مواجه است، حوزه‌های مربوط به سلامت، بیماری و مرگ است. برخورداری از دانش کافی نسبت به حوزه سلامت و بیماری تأثیر مهمی بر روی جامعه، بیماران و خانواده آن‌ها می‌گذارد. علوم پزشکی علاوه بر اینکه بر اساس علم پیش می‌رود، با احساسات و عواطف بیماران نیز سر و کار دارد. از آن‌جایی که بیان این تجارب احساسی نیازمند دقت زیاد و بسیار حساس است، استفاده از استعاره‌های مفهومی می‌تواند به ارتباط بین پزشک، بیمار و خانواده‌های ایشان کمک کند. نقش استعاره‌های مفهومی، تبدیل موضوعات انتزاعی و پیچیده در قالب مفاهیم عینی و ملموس است. در این نوع استعاره سعی می‌شود از مفاهیمی که انسان روزمره با آن سر و کار دارد، استفاده شود.

حوزه دیگری که با استفاده از استعاره مفهومی تسهیل شده، سیاست‌گذاری‌های مربوط به علم پزشکیمی‌باشد. یکی از بارزترین مثال‌های آن، اخبار مربوط به همه‌گیری بیماری کرونا است. از آن‌جایی که اطلاع‌رسانی و ارائه دانش کافی به مردم، در مورد مفهوم بیماری کرونا که عنصر بدیعی در علم پزشکی بوده، نیاز به برنامه‌ها و مدل‌های مخصوصی دارد، استفاده از استعاره‌های مفهومی یکی از راه‌های مفید برای تبدیل عناصر پیچیده و گاها وحشت‌آفرین مربوط به بیماری و مرگ ناشی از آن به عناصری بوده که برای مردم عادی قابل درک شدهو ایشان را در کسب دانش کافی نسبت به مسائل مربوط به بیماری رهنمون سازد.

جرجانی بیان می‌کند که استعاره، مفهوم یا واژه‌ای است که در آن کلمات یا جملات در جایگاهی غیر از جایگاه خود به کار گرفته شده اند. لیکاف عقیده دارد که استعاره روابط ذهنی بین انسان‌ها را تسهیل می‌کند. انسان قادر است که افکار و درک مفاهیمی را که به طرق مختلف نامحسوس و شاید مهجور هستند به وسیله استعاره امکان‌پذیر کند(۱). لیکاف و جانسون عقیده دارند که پایه و اساس تفکر انسان را استعاره

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.2.14]

می‌سازد. استفاده از استعاره‌ها، روابط افراد را تسهیل می‌کند و کاربرد آن‌ها در گفتمان‌های رایج روابط انسانی را روشن‌تر می‌سازد(۲).

در زبان‌شناسی شناختی، استعاره پایه تفکر انسان است. لیکاف و جانسون با بررسی استعاره‌ها در تمام بخش‌های زبان، استعاره را امری شناختی می‌دانند که در شناخت وتفکر انسان جا دارد(۳). از زمان تولد زبان‌شناسی شناختی در دهه ۱۹۷۰ استعاره موضوع محوری این حوزه بوده است. سمینووهمکاران بیان می‌کنند که افراد تمایل دارند مفاهیم انتزاعی از قبیل درد، بیماری، مرگ و مفاهیم نظیر آن‌ها را در قالب تفکرات ملموس و عینی‌تر و به اصطلاح شناخته‌شده‌تری به صورت استعاره بیان می‌کنند. ایشان عقیده دارند که از میان هر ۱۰۰ واژه، ۳ تا ۱۸ واژه آن‌ها از نوع استعاره است(۴).

در این پژوهش به بررسی خلاصه‌ای از مقاله‌هایی در زمینه استعاره‌های مفهومی مربوط به سلامت می‌پردازیم و لزوم کاربرد استعاره در بیان مفاهیم مربوط به بیماری‌ها، سلامت و دیگر مفاهیم پیچیده مربوط به آن را بررسی خواهیم کرد. در این راه اقدام به مطالعه پژوهش‌هایی در رابطه با استعاره‌های مفهومی مربوط به بیماری کرونا و سرطان کرده‌ایم.

روش

در این مطالعه مروری، به منظور گردآوری اطلاعات مورد نیاز، از روش کتابخانه‌ای و بررسی متون مرتبط با جستجو در منابع کتابخانه‌ای و پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و بین‌المللی و استفاده از کلید واژه‌های سلامت، بیماری، زبان‌شناسی، رسانه، استعاره مفهومی صورت گرفت.

یافته‌ها

چارچوب نظری

استعاره مفهومی

لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) استعاره را در مفهوم و نه در کلمات می‌بینند. آن‌ها پایه و اساس استعاره را در ارتباط میان قلمروهای متقاطع (Cross domains) یافته‌اند که در شناخت تجربی انسان و درک شباهت‌های میان حوزه‌ها شکل می‌گیرد.(۳) نظام تصوری ذهن انسان برپایه مجموعه‌ای از مفاهیم تجربی شکل گرفته است، مفاهیمی که از تجربه انسان ناشی شده و در ذهن تعریف می‌شوند.پس از انتشار یافته‌های مربوط به این دیدگاه شناختی، ما ساختار دانش انسانی، چگونگی ارتباط با جهان و تعامل انسانی را بازخوردی از مفاهیم ذهنی انسان می‌دانیم. استعاره مفهومی فقط در حوزه زبان وجود ندارد و به عبارت دیگر در تمام زندگی روزمره انسان جاری است و هر دو حوزه‌های زبان و عمل انسان استعاری هستند(۵).

طرحواره تصوری

طرحواره‌های تصوری به نوعی زیرساخت استعاره مفهومی هستند. ما به وسیله زندگی در این دنیا و انجام فعالیت‌هایی متفاوت، ساخت‌های مفهومی بنیادینی را برای خود به وجود می‌آوریم، ساخت‌هایی که در تجربه‌های آینده انتزاعی‌مان برای درک مفاهیم پیچیده، به کار می‌بریم. طرحواره‌های تصوری امکان برقراری پل ارتباطی میان تجربه‌های فیزیکی انسان را با حوزه شناختی پیچیده‌تری مثل زبان فراهم می‌آورد(۶).

زبان‌شناسی پیکره‌ای

پیکره مجموعه‌ای از متون نوشتاری یا گفتاری آوانویسی‌شده است که بتوان آن را برای تحلیل‌ها و توصیف‌های زبانی به کار برد.امروزه تکیه بر شم زبانی و استفاده از پرسش‌نامه‌ها برای گردآوری اطلاعات مورد قبول پژوهشگران حوزه استعاره نیست. استفاده از پیکره‌ها در مطالعه این مفاهیم، جنبه‌های سازوکار ذهنی انسان را به خوبی نشان می‌دهند(۷). در حال حاضر شیوه تمام رایانشی برای تشخیص استعاره‌ها از درون متن و گردآوری آن‌ها وجود ندارد؛ لذا پژوهشگران این حوزه با استفاده از روش دستی به مطالعه متون می‌پردازند تا استعاره‌های درون آن‌ها را استخراج کنند(۸). به دلیل آن‌که به‌کارگیری این روش نیازمند وقت و انرژی زیادی است، پژوهشگران حوزه استعاره برای مطالعه این مفاهیم، حجم پیکره را کاهش می‌دهند(۹).

نحوه نمایش استعاره‌های مفهومی از مبحث ریاضیات وام گرفته شده است؛ نمایش این استعاره‌ها از طریق مبدأ، مقصد و نگاشت به‌وسیله تحلیل‌های دقیق متنی، افکار و شناخت ذهنی حاکم بر اقشار مختلف جامعه را نشان می‌دهد. کووِکسز ۲ عقیده دارد که استعاره‌های مفهومی موجود در متون خبری، کتاب‌ها و دیگر نظایر پیکره‌ها ذهن افراد را برای پذیرش و کنار آمدن با موضوعات پیچیده و انتزاعی مانند بیماری و مرگ آماده می‌کند و به دولت‌ها اجازه می‌دهد تا با آسانی بیشتری در شرایطی حساس، تصمیماتی جامع اتخاذ کنند.

روش پیشنهادی گروه پراگلجاز برای تشخیص استعاره

اکثر نگارندگان پژوهش‌های بررسی شده از روش تشخیص استعاره گروه پراگلجاز (۲۰۰۷) (Pragglejaz Group: Metaphor Identification Procedure) برای شناسایی استعاره‌های مفهومی در بررسی متون استفاده کرده‌اند. فرایند تشخیص استعاره از نظر پراگلجاز به شرح ذیل است:

۱. تمام متن به صورت دقیق خوانده و توسط خواننده درک شود؛
۲. واحدهای معنایی متن به صورت دقیق تشخیص داده شوند؛
۳. معنای بافتی هر واحد واژگانی مشخص و معنی پایه نیز در سایر بافت‌ها تعیین شود؛
۴. در صورت وجود تقابل معنایی میان معنای پایه و معنای بافتی، پراگلجاز این واژگان و عبارات را استعاری می‌داند(۱۰).

در این فرایند هم زبان و هم بافت متن مورد بررسی قرار می‌گیرند، در

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.2.14]

واقع متن در خلأ رخ نداده است، و در موقعیتی تولید شده است که فردی برای فرد دیگر به هدفی خاص متن را تولید کرده است(۱۱).

معنی‌شناسی قالبی

قالب‌ها شامل تعریف، اجزای قالب هسته، اجزای قالب غیرهسته، روابط میان قالبی و واحدهای واژگانی می‌شود. این اجزا به صورت سناریویی در ذهن افراد درک می‌شوند(۱۶).

قالب‌ها شامل تعریف، اجزای قالب هسته، احزای قالب غیرهسته، روابط میان قالبی و واحدهای واژگانی می‌شود. «این اجزا به صورت سناریویی در ذهن افراد درک می‌شوند(۱۶).»

در این بخش لازم است که به بررسی تعدادی از مقالات نگاشته‌شده در سال‌های اخیر با کلیدواژه‌های «کرونا» و «سرطان» بپردازیم. اهمیت انتخاب این دو موضوع از آن جهت مهم است که آن‌ها شامل جدیدترین دغدغه‌های حوزه سلامت می‌شوند. در مطالعه استعاره‌های مربوط به هر بیماری، مثال‌هایی نیز آورده شده‌اند تا به شناخت بیشتر خوانندگان به حوزه استعاره‌های سلامت یاری رسانند.

بررسی استعاره‌های مربوط به کرونا در متون خبری

مذهب و همکاران (۱۳۹۹) در نتیجه بررسی پژوهش‌هایی، ایرانیان را در «جنگ» با کرونا می‌دانند و این بیماری را به مثابه دشمن عنوان کردند. مفاهیم قالبی این استعاره مفهومی «کادر درمانی» را نمونه «مدافعان و سربازان وطن» عنوان می‌کند، مدافعانی که در این مسیر به دنبال «غلبه بر دشمن» هستند. (۵)

پژوهشگران با مطالعه شبکه‌های اجتماعی در چین عنوان می‌کنند استعاره‌های مفهومی نقشی کلیدی در شبکه‌های اجتماعی این کشور دارند. استعاره‌های مفهومی اغلب برای بیان علت یا شدت احساسات به جای طبقه‌بندی آن‌ها به کار می‌روند(۱۴). پژوهشی که در سال ۲۰۲۰ توسط چایوک و همکاران انجام شده است، نشان می‌دهد که رسانه‌های انگلیسی با بزرگ‌نمایی گزارش‌های به دست آمده از چین به صورت استعاری باعث ایجاد ترسی بزرگ در بریتانیا شدند و دولت را در کنترل این ویروس ناکارآمد جلوه دادند.

در مطالعه مذهب و همکاران، تعداد ۵۰ مقاله خبری، شامل ۶۵ درصد عنوان‌ها و ۳۵ درصد سرعنوان‌ها که به صورت تصادفی انتخاب و بررسی شدند؛ از میان اخبار مربوط به کرونا در سایت‌های خبری، تحلیلی، خبرگزاری‌ها و رسانه‌های خبری برگزیده شدند. تعداد کلمات پیکره ایجاد شده مذهب و همکاران ۱۰۲۴۵ واژه بوده است. (۵)

آنها برخی از مفاهیم کلیدی پرتکرار در اخبار مربوط به کرونا را به شرح ذیل می‌دانند:

- ما کرونا را شکست می‌دهیم؛
- مدافعان سلامت؛
- شهادت؛
- شهید سلامت؛
- نبرد؛
- جنگ؛
- مبارزه؛
- تهدید؛
- جان‌فشانی؛
- صبر در مشکلات؛
- تاب‌آوری؛
- صبر در مصیبت‌ها؛
- خط مقدم؛
- خدمت؛
- ایثارگران سلامت؛
- پیروزی.

سپس پژوهشگران این مطالعه به بررسی متداول‌ترین حوزه‌های مبدأ به کار رفته در این استعاره‌های مفهومی می‌پردازند که از میان آن‌ها «دشمن» و «سد» بیشترین بسامد و «منحوس» و «اعضای بدن» کمترین بسامد را دارند. برخی از پرتکرارترین جملات استعاری به کار رفته در اخبار با استعاره مفهومی «کرونا دشمن است» به شرح ذیل بوده است:

- شهادت اولین جهادگر حوزه سلامت سمنان در مقابله با کرونا؛
- شهادت یک پزشک دیگر به دلیل کرونا؛
- شهادت بانویی دیگر در مبارزه با کرونا.

سپس این پژوهشگران با دسته‌بندی بسامد فراوانی حوزه‌های مبدأ این استعاره‌های مفهومی و با تحلیل نظام قالبی استعاره مفهومی «کرونا، جنگ است»، به بیان اجزای این نظام می‌پردازند.

نیک‌پناه و همکاران به صورت اختصاصی به مطالعه استعاره‌های مفهومی مربوط به کرونا در اخبار ایران، که حوزه مبدأ آن‌ها جنگ بوده است، پرداختند. رویکرد مطالعه این پژوهشگران معناشناسی قالبی بوده است و در تشخیص استعاره‌های موجود در اخبار نیز رویکرد تشخیص استعاره پراگلجاز را به کار بردند. آنها در ابتدا اجزای قالب معنایی «جنگ» را مشخص کردند و بر اساس شبکه معنایی قالب‌بنیاد فیلمور اجزای آن را تعریف کردند. استعاره به دلیل تأثیرش بر نگرش عمومی درباره بیماری‌ها می‌تواند به دولت‌ها کمک کند تا شرایط جامعه را آسان‌تر، دقیق‌تر و جدی‌تر اطلاع رسانی کنند.(۱۳)

برخی از استعاره‌های مفهومی یافته‌شده مربوط به «جنگ» در پژوهش نیک‌پناه و همکاران (۱۴۰۱) به شرح ذیل بودند.(۱۳)

- وضعیت قرمز در برخی از شهرهای ایران اعلام شد؛
- ما با همت پزشکان پیروز می‌شویم؛

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.2.14]

- امروز پس از ۴۰ روز می‌بینیم که جنگ بر سر زندگی همچنان ادامه دارد.

سپس این پژوهشگران با استفاده از اصول معنی‌شناسی قالبی، اجزای قالب معنایی «جنگ» را شناسایی کردند. این اجزا عبارتند از:

- دشمن؛
- فداکاری؛
- سرباز؛
- پیروزی.

همچنین این پژوهشگران به بررسی اجزای قالب معنایی هر کدام از این مفاهیم نیز پرداختند. برای مثال اجزای قالب معنایی پیروزی را «قدرت» و «ازجان گذشتگی» تعریف می‌کنند، مفاهیمی که توانستد آن‌ها را در اخبار مربوط به کرونا بیابند. در نهایت ایشان با توجه به یافته‌هایشان، استعاره‌های مفهومی مربوط به کووید-۱۹ در اخبار، بیان کردند که علاوه بر قالب معنایی واژه «جنگ»، اجزای تشکیل‌دهنده آن نیز می‌توانند در ساخت استعاره‌هایی نقش داشته باشند.

دومین نتیجه‌ای که نیک‌پناهوهمکاران(۱۳) این است که سیاست‌مداران کشورها با استفاده از استعاره‌ها، قصد داشته‌اند که موقعیت کشور را به مثابه «جنگ» قلمداد کنند و از این طریق بار مدیریتی کشورهایشان را بر شانه دشمنی نامریی بگذارند.

نیک‌پناه و دلارامی‌فر(۱۳) در پژوهشی دیگر به بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های پرکاربرد در متون خبری کووید ۱۹ در دوره شیوع بیماری در مقابل دوره اوج‌گیری آن می‌پردازند. آنها در این مطالعه نیز برای تشخیص استعاره‌های مفهومی از روش تشخیص استعاره پراگلجاز استفاده کردند. دیگر مفهوم مورد نظر آن‌ها در بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های مفهومی معناشناسی قالبی بوده است.

آنها در ابتدا به مطالعه قالب‌های استعاری به کار رفته برای بیماری کووید ۱۹ و اجزای قالب استعاری آن‌ها در مطالعه دلارامی‌فر و خلیفه‌لو(۱۵) پرداختند. برخی از قالب‌های به کار رفته برای بیماری کووید-۱۹ به شرح ذیل است:

- کرونا جنگ است؛
- کرونا قاتل است؛
- کرونا شرور است؛
- کردما طوفان است؛
- کرونا شیء یا بار است؛
- کرونا مسیر یا راه است.

برخی از اجزای قالب استعاری کووید-۱۹ نیز به شرح ذیل بوده است:

- بیماران مبارز هستند؛
- بدن و سیستم ایمنی سلاح هستند؛
- کادر درمان ناو جنگی هستند؛
- کادر درمان رهبر هستند؛
- درمان و واکسیناسیون گلوله، ارتش و سپر هستند.

آنها استعاره‌های به کار رفته در ارتباط با بیماری کووید-۱۹ را با توجه به قالب معنایی و اجزای قالب آن دسته‌بندی و در نهایت چهار استعاره را به عنوان مبنای مطالعاتی و مقایسه‌ای خود انتخاب کردند. این ۴ استعاره عبارتند از:

- کرونا جنگ است؛
- کرونا سفر است؛
- کرونا پدید طبیعی است؛
- کرونا موجود زنده دیگر است.

سپس نیک‌پناه و همکاران به بررسی قالب‌های معنایی «بیماری»، «جنگ»، «پدیده طبیعی»، «مسافرت» و «موجود زنده دیگر» و اجزای آن‌ها بر اساس رویکرد معنی‌شناسی قالبی می‌پردازند. ایشان همچنین مثال‌هایی از استعاره‌های مفهومی مربوط به بیماری کووید ۱۹ را با توجه به این قالب‌های معنایی، بیان می‌کنند. در نهایت ایشان به این نتیجه می‌رسند که از میان ۳۰۰ استعاره انتخاب شده، استعاره «کرونا جنگ است» بیشترین استفاده از مفاهیم ملموس را برای ارجاع به مفهوم بیماری دارد. رسانه‌های خبری در روزهای ابتدایی همه‌گیری کووید ۱۹ از این استعاره بیشتر استفاده کردند؛ دلیل به‌کاربردن رسانه‌ها از استعاره‌ها به عدم شناخت مردم از بیماری و میزان خطر آن باز می‌گردد. پژوهشگران با استفاده از این استعاره‌ها مفاهیم انتزاعی را در قالب مفاهیمی ملموس برای مردم توضیح دادند.(۱۰)

در ابتدای شیوع بیماری، رسانه‌ها با استفاده از استعاره‌ها به شکل جدی به توصیف ویژگی‌های این ویروس برای مردم پرداختند و در دوره اوج‌گیری آن (اوج‌گیری سوم شیوع کرونا) بر خطر ابتلا به بیماری با استفاده از استعاره «کرونا جنگ است» تمرکز کردند. هدف رسانه‌ها در استفاده از این استعاره‌ها در زمان اوج‌گیری کرونا تشویق مردم به ماندن در خانه در زمان شروع فعالیت مدرسه‌ها بوده است.

استعاره‌های مربوط به بیماری سرطان

افراد می‌توانند مفاهیم انتزاعی همچون درد، بیماری و مفاهیم نظیر آن‌ها را در قالب مفاهیمی عینی‌تر به صورت استعاری بیان کنند. (۸) انسان‌ها بدون استفاده از استعاره‌ها نمی‌توانند لایه‌های پیچیده مفاهیم انتزاعی را درک کنند. برویارد(۱۶) عقیده دارد که استعاره همانقدر که برای بیان ادبیات لازم است برای بیماری هم ضروری است. کم‌ترین فایده استفاده از استعاره‌ها در علوم پزشکی برای بیماران، آسودگی خلاص شدن از واژگان پزشکی دشوار است. ماسوکومه و زوملا (۱۷) عقیده دارند که کتاب‌های درسی پزشکی که هر روزه در تدریس و یادگیری استفاده می‌شوند حاوی استعاره‌های توصیفی فراوان هستند. دیگر کاربرد استعاره

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.22034/8.2.14]

برای پزشکان این است که ایشان بـا برقـراری ارتبـاط میـان تجربـه‌هـای شناختی بیماران و ویژگی‌های بیماری‌شان می‌توانند ایشان را در شناخت ایـن ویژگـی‌هـا یـاری دهنـد. در ایـن روش تغییـرات جدیـد و دشـوار و تصمیم‌گیری‌ها برای بیماران تسهیل خواهد شد.

متخصصان زبان پزشکی بر این باور هستند کـه زبـان علـوم پزشـکی وضوح اندکی دارد. به این دلیل که تجارب احساسی میان پزشک و بیمار و خانواده ایشان را به سختی می‌توان به زبان دقیق علمی توصیف کـرد؛ امـا استفاده از استعاره این امر را تسهیل می‌کند. در ایـن زمینـه پزشـکان بـا استفاده از استعاره‌ها قادر خواهند بود که آسان‌تر با بیماران و خانوده ایشان ارتباط برقرار کنند و ویژگی‌های بیماری و مفاهیم پیچیده مرتبط با آن‌هـا را برایشان توضیح دهند.(۸) تیغ دو لبه استعاره اینگونه مشخص می‌شـود که در صورت اشتباه به کار بردن این مفاهیم، استعاره‌ها می‌توانند منجر به سردرگمی بیشتر افراد شوند.

وهابیان و همکاران[۸] نیز از الگوی تشخیص استعاره پراگلجاز اسـتفاده برده‌اند و با توجه به آرای دینان [۷] حجـم پیکـره را بـرای بررسـی کـاهش داده‌اند. ۱۵ مقاله علمی‌پژوهشی در رابطه با سرطان میان سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۷ بررسی شدند، استعاره‌هـای ایـن مـتن‌هـا تفکیـک و نگاشـت و الگوهای مشترک‌شان مشخص شدند. برخی از اسـتعاره‌هـای یافتـه‌شـده مربوط به بیماری سرطان به شرح ذیل بوده‌اند:

- سرطان جنگ است؛
- سرطان سفر است؛
- سرطان حیوان وحشی است؛
- سرطان زندان است.

برخی از عبارات استعاره‌ای به کار رفته در این حـوزه بـه شـرح ذیـل بوده‌اند:

میکرو RNA ها نقش مهمی در شروع و پیشرفت سرطان دارند؛

- هر دو ایزوزیم به‌وسـیله داروهـای ضـدالتهابی غیراسـتروییدی نظیـر ایندومتاسین و ایبوپروفن مهار می‌شوند؛
- از جمله اصلی‌ترین داورها، مواد آلکیله‌کننده هستند کـه داروی آخـر حتی می‌تواند از سد خونی- مغزی نیز عبور کند؛
- DTC ها از هر دو روش شـیمی‌درمـانی و هورمـون‌درمـانی مـی‌توانـد گریخته و زنده باقی بمانند.

سرطان از جمله ترسناک‌ترین بیماری‌های بـرای خـانواده‌هـا اسـت و مانند دیگر بیماری‌ها از تأثیر عوامل فرهنگی نیز مبرا نیسـت. جنبـه‌هـای فرهنگی-اجتماعی معنای سرطان را برای خـانواده‌هـا تعیـین و چگـونگی برخورد آن‌ها با این بیماری را مشخص می‌کند.(۸)

کاسارت و همکاران (۱۸) عقیده دارند که پزشکانی که از استعاره‌های بیش‌تری در ارتباط‌شان با خانواده‌های بیماران استفاده کـرده‌انـد، از نگـاه بیماران مهارت ارتباطی قوی‌تری داشته‌اند. اسپالوهمکاران (۱۹) مواجهـه بیماران و خانواده ایشان را با مفاهیم پیچیده و منحوسـی چـون مـرگ و بیماری را با استفاده از استعاره راحت‌تر قلمداد کرده‌اند.رایسفیلدوویلسون (۲۰) عقیده دارند که استفاده از زبان استعاری مناسب مهم‌تر از استفاده یا عدم استفاده از آن است. پزشکان و متخصصان لازم است کـه اسـتفاده از زبان استعاری را با توجه به ویژگی‌های شخصیتی بیماران تنظـیم کننـد و طوری از این استعاره‌ها استفاده کنند که در شأن و متناسب با ارزش‌هـای شخصیتی و فرهنگی هر بیماری باشد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش به مطالعه و تحلیل اطلاعات ارائه‌شده در مقاله‌هایی با کلید واژه‌های «استعاره» و «بیماری» پرداختیم. پژوهشگران این مطالعه‌ها با بررسی پیکره‌بنیاد اخبار و مقاله‌های مربوط به بیماری‌هایی چون سرطان و کووید-۱۹ به تحلیل استعاره‌های موجـود در آن‌هـا پرداختـه‌انـد. روش تشخیص استعاره از میان پیکره‌های این پژوهش‌ها، روال تشخیص استعاره پیشنهادی توسط گروه پراگلجاز بوده است. در این روش در ابتدا تمام متن به دقت خوانده می‌شود و واحدهای واژگانی مشـخص مـی‌شـوند. سـپس معنای پایه و معنای بافتی هر کدام از واحدهای واژگانی تحلیل می‌شوند و درصورت مغایرت داشتن، آن واحد اسـتعاری تشـخیص داده مـی‌شـود. از آن‌جایی که هنوز روشی تمام رایانشی برای تشخیص اسـتعاره‌هـا از درون پیکره‌ها وجود ندارد، پژوهشگران حوزه استعاره بـا کوچـک کـردن حجـم پیکره به مطالعه در این زمینه می‌پردازند. در این پژوهش مثال‌هایی نیز از میان پژوهش‌ها بررسی شده‌اند تا خوانندگان هـر چـه بیشـتر بـا مفـاهیم ارائه‌شده آشنا شوند.

منابع

1. Balteiro I. Metaphor in Ebola's Popularized Scientific Discourse. Iberico 2017; 34: 209-230.
2. Kovecses, Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford University Press; 2010.
3. . Lekoff J, Johnson M. Metaphors We Believe. Translated by Rahela Gandamkar. Tehran: scientific Publication; 2016. [In Persian]
4. Semino E, Demjén Z, Demmen J, Koller V, Payne S, Hardie A, etal. The online use of Violence and Journey metaphors by patients with cancer, as compared with health professionals: a mixed methods study. BMJ Support Palliat Care 2017; 7(1): 60-66.
5. Mazhab MA, Shahidi Tabarov. Investigating the use of conceptual metaphors in online news related to the corona disease in Iran. Two Quarterly Scientific Journal of Culture and Communication 2019; 2(8): 45-60. [In Persian]
6. Fathi Iranshahi T, Mirzaeialhosaini S, Pourebrahim S. Reflection of conceptual schemas conceptualizing death and disease in the novel "La Tariq-a El-al Jannah" by Hassan Davood. Lisan eMobin 2022; 13(46): 63-82. [In Persian]

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.2.14]

7. Deignan A. Metaphor and Corpus Linguistics. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publication Company; 2005.
8. Vahabian MV, Izadifar R. Using Metaphor in the Discourse of Cancer. Iranian Journal of Comparative Linguistic Research 2019; 9(18): 207-224. [In Persian]
9. Kovecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford University Press; 2010.
10. nikpanah M, Delaramifar M. The Study of Using War Metaphor in the Domestic and International News about Covid-19: Based on the Frame Semantics. Interdisciplinary research in persian Language and literature 2022; 1(2): 39-64. [In Persian]
11. Golshai R. Evaluating theories of textual coherence and coherence: Towards a framework for evaluating readability at the discourse level. University Textbooks; Research and Writing 2014; 17(31): 31-57. [In Persian]
12. Rahmati Nejad L, Assi M, Reza Gholi Famian A, ghayoomi M. Semantic Analysis of the Verb "Goftan" (to Tell) Based on Frame Semantics Theory: A Corpus Based Study. LRR 2019; 10(4): 55-89. [In Persian]
13. Nikpanah M, Delaramifar MA. Comparative Study of the Most Commonly Used Metaphors in Covid-19 News Texts during the Outbreak and Peak of the Disease. The Journal Of Linguistic and Rhetorical Studies 2022; 13(27): 323-352. [In Persian]
14. Li X, Lu D. Conceptual metaphors and image construction of China in the space probe reports of China Daily: a social cognitive approach. Front Psychol 2023; 14: 1202988.
15. Khalifelou SF, Delaramifar M. Initial consonant cluster in sistani dialect- non- linear phonology. Research in Western Iranian Languages and Dialects 2015; 2(8): 39-62. [In Persian]
16. Broyard A. Intoxicated by his Illness and Other Writings on Life and Death. New York: Ballantine Books; 1992.
17. Masukume G, Zumla A. Analogies and metaphors in clinical medicine. Clin Med (Lond) 2012; 12(1): 55-6.
18. Cassarett D. Pickard A. Fishman JM. Alexander SC. Arnold RM. Pollak KI. Can Metaphors and Analogies Improve Communication with Seriously Ill Patients? Journal of Palliative Medicine (13)3: 255-260.
19. Spall B, Read S, Chantry D. Metaphor: exploring its origins and therapeutic use in death, dying and bereavement. International Journal of Palliative Nursing 2001; (7)7: 345-353.
20. Reisfield G, Wilson GR. Use of metaphors in the discourse on cancer. Journal of Clinical Oncology 2004; (22)19: 4024-4027

Review

Health Metaphors in Contemporary Literature and Media

Farshid Abedi[1], Maryam Khayamzadeh[2], Mohammad Rezaeipour[*3]

1. Professor, Department of Infectious Diseases, Geriatric Health Research Center, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
2. Assistant Professor, Community Medicine Specialist, Academy of Medical Sciences IRI, Tehran, Iran
3. ∗**Corresponding Author:** MSC of General Linguistics, rezaeipourmohammad9@gmail.com

Abstract

Background: Nowadays, conceptual metaphors are employed to convert abstract and complex topics into tangible and concrete concepts that individuals deal with on a daily basis. In medical sciences, the use of conceptual metaphors can enhance communication between physicians, patients and their families, and the field of policy making related to these sciences.

Methods: This review study is a library research that collected material from domestic and international databases using relevant keywords.

Results: Conceptual metaphor is present in all human daily life, because the areas of human language and action are metaphorical. Imaginary schemas as a bridge provide the possibility of communicating between human physical experiences and more complex cognitive domains such as language. Corpus is a collection of transcribed written or spoken texts that can be used for linguistic analysis and description. The use of figures in the study of these concepts effectively illustrate the aspects of human mental mechanism. Conceptual metaphors have been used in the expression of COVID-19 and cancer in numerous research.

Conclusion: In this research, an examination and analysis of the information found in articles containing the keywords "metaphor" and "disease" were conducted. The study focused on a corpus of news and articles pertaining to diseases such as cancer and COVID-19, along with an analysis of the metaphors present within these texts.

Keywords: Disease, Health, Metaphor, Linguistics

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.22034/8.2.14]